

БІЛОРУСЬКА СОЦІАЛ-ДЕМОКРАТИЧНА ГРОМАДА ЧЕРНІГІВЩИНИ

У статті аналізується документ, в якому вперше згадується про існування білоруської секції Революційної української партії.

Ключові слова: українсько-білоруські політичні зв'язки, Білоруська соціал-демократична громада Чернігівщини, Йосип і Антон Лосіки.

Взагалі питання білорусько-українських культурних та політичних зв'язків вичене недостатньо. Особливо це стосується кінця XIX – початку XX ст. Свого часу нами цій темі була присвячена велика стаття «Націянальнае адраджэньне пачатку XX ст.: беларуска-ўкраінскія повязі» [3]. На початку XX століття на Чернігівщині в Новгород-Сіверському повіті вчителювали два видатних білоруських політичних і культурних діячі – брати Йосип Лосік (1883-1940) та Антон Лосік (1871-1948). У своїх спогадах [1] Семен Білий, родич президента Білоруської Народної Республіки Йосипа Лосіка, писав, що на початку XX століття той був під час перебування в Україні членом соціал-демократичної партії. У вищезгаданій статті ми припустили, що Йосип Лосік міг тоді дружити з видатним українським політичним діячем і істориком Дмитром Дорошенком, а також бути членом Революційної української партії, яка в 1905 році змінила назву на Українську соціал-демократичну партію.

Оця гіпотеза справдилася, оскільки виявилось, що існувала навіть білоруська секція Революційної української партії, що називалася «Білоруська соціал-демократична громада Чернігівщини», яку, здається, очолювали якраз брати Лосіки. У науковому журналі «Запісы Беларускага інституту навукі і мастацтва», що видається у Сполучених Штатах Америки, був надрукований такий цікавий документ [4, с.125-126], який зберігається в Інституті єврейських досліджень ІВО в Нью-Йорку (рукопис; RG 1401, Folder 574):

Ліст да кіраўніцтва Бунду ад прадстаўнікоў Беларускай Сацыял-дэмакратычнай Грамады Чернігаўшчыны, каля 1905 г.

Посылаем листок «Белорусской соц. дем. Грамады Р.У.П. на Черниговщине», організації, возникшей в самое последнее время. Соц.[иал]-дем.[ократическая] агитация среди белорусск.[их] рабочих и раньше велась нашей Партией, но эта агитация носила случайный и поэтому крайне непрочный характер. Таким образом, возникшая организация поставит своей задачей агитацию и организацию белорусск.[ого] пролетариата уже более прочно. Отсутствие соц.[иал]-дем.[ократической] белорусской литературы сильно даёт себя чувствовать, а белорусские прокламации, издаваемые нами, не могут удовлетворить более развитые слои белорусского пролетариата. Белорусских изданий Р.Р.С. (Польської партії соціалістичної. – В.З.), к сожалению, мы не имеем и были бы весьма удовлетворены получить их, хотя бы в небольшом количестве экземпляров. Надеемся, что Вы не откажете в товарищеской помощи и потрудитесь снести с Р.Р.С. относительно литературы на белорусск.[ом] языке, издаваемой ею, а также и «Белорусской Рев.[олюционной] Грамадой». Особенно ощутительно отсутствие белорусской литературы в настоящие революционные дни, когда тёмные силы умирающего самодержавия направляют рев.[олюционную] энергию белорусск.[ого] пролетариата против евреев. Мы будем глубоко благодарны если наша просьба будет удовлетворена

© Ільїн Олександр Львович – доцент кафедри вищої математики Поліського державного університету (м. Пінськ, Білорусь).

товарищами. Отноительно самой «Громады» можем сообщить, что она состоит из двух городских групп (Остёр и Новгород-Северск) и трёх сельских (Бырин, Оставушки, Сверж). В продолжении месяца она выпустила до 1000 листов и 200 брошюр. Листки сл.: «До селян» (300 экз.), «Як цар ваяе проти народу» (200 экз.), «Куды мы глядим?» (100 экз.), «К интеллигенции» №1, №2, №3 (300 экз.). Брошюры: «Гуторка об том, куды мужицкие грошы идуць» (100 экз.), «Песни» (100 экз.).

В агитационной и организационной работе главным препятствием для нас служит крайняя безграмотность населения и отсутствие интеллигентных сил.

Надеемся на исполнение просьбы и с товарищеским приветом остаёмся Осип, Наднемолец, Сьмон.

Адрес для посылки литературы: г. Глухов Черн. [иговской] Губ.[ернии] Уездная Земская Управа

Закоркину для Федя

Для писем: г. Глухов Черн. [иговской] Губ., Дмитрию Михайловичу Колониусу.

На этот же адрес можно выслать и «П.И.».

Проаналізуємо та прокоментуємо цей змістовний документ. У ньому вперше згадується про існування білоруського крила Револуційної української партії, яке очолювали Осип (без сумніву Йосип Лосік), Наднеманець (Антон Лосік, який народився у білоруському селі Миколаївщина Мінського повіту, що стоїть на березі річки Неман) та якийсь Семен. Перед дослідниками постає непросте завдання: з'ясувати, ким є таємничий Семен. Можливо, що він очолював остерську міську групу організації. Очевидно, що брати Лосіки керували новгород-сіверською групою. Сільські групи були в селі Бирине (нині Новгород-Сіверський район Чернігівської області), а також в селах Остроушки і Свірж (нині Шосткинський район Сумської області). Можливо, якимсь з двох останніх осередків керував робітник Шосткинського порохового заводу Павло Миколайович Шмовко, котрий 4 березня 1909 року написав листа до редакції білоруської газети «Наша ніва» з пропозицією писати про життя білорусів Новгород-Сіверського повіту.

Глухівчанин Дмитро Михайлович Колоніус – член Револуційної української партії, який допомагав під час першої російської революції Дмитру Дорошенку організувати партійну роботу в Глухівському повіті [2, с. 56]. Отже, справдилася ще одна гіпотеза, що брати Лосіки були пов'язані зі знаменитим істориком Дмитром Дорошенком.

Тепер коротко розповімо про історію створення білоруських політичних партій, щоб цілком зрозуміти зміст вищенаведеного листа. Перша білоруська партія, що мала назву Білоруська революційна партія, була створена чи то в 1901, чи то в 1902 році в Санкт-Петербурзі. Цікаво, що назва цієї партії дуже близька і назві першої української – Револуційна українська партія. І це, мабуть, не випадково. Тому, що одні зі створювачів білоруської партії Антон і Іван Луцкевичі були близькими друзями Дмитра Дорошенка ще з часів їх навчання у віленській гімназії. Білоруська революційна партія була дуже слабкою – більше нагадувала гурток. Польська партія ППС, програмною метою якої було створення незалежної соціалістичної Польщі на федеративній основі разом з Білоруссю, Литвою та Україною, намагалася підпорядкувати білоруський рух. ППС розгорнула активну видавничу діяльність білоруською мовою. Наприкінці 1902 – початку 1903 р. у лондонській друкарні ППС вийшли три брошури:

- 1) «Гутарка аб тым, куды мужицкія грошы ідуць»,
- 2) «Хто праўдзвывы прыяцель беднага народу»,
- 3) «Як зрабіць, каб людзям стала добре на сьвеце».

Дуже імовірно, що там була надрукована і четверта брошура «Чы хваціць для ўсіх зямлі?». Схоже, що Білоруська революційна партія не мала своєї друкарні. Білоруси з Чернігівщини вимушені були звернутися за допомогою до ППС, котра, напевно, в Чернігівській губернії не діяла. Тому посередниками вони обрали єврейську соціалістичну партію БУНД.

Цікаво, що чернігівські білоруси видали нелегальної літератури більше, ніж біло-

руські партії в Санкт-Петербурзі і на терені самої Білорусі. Звісно, що ця активна видавнична діяльність була можлива завдяки допомозі Революційної української партії. В білоруській історіографії панує думка, що у створенні білоруського політичного руху вирішальну роль відігравали польські партії. А український фактор майже не враховується. Тому і українським дослідникам треба працювати в цьому напрямі.

1. Белы С. Лёс «крамольника» з Дворнай вуліцы // Народная воля. – 1997. – № 211.

2. Дорошенко Д. Пам'яті Євгена Вирового // Українські бібліологічні вісті. Авгсбург, 1947. – №1 – С. 56 – 58.

3. Ільїн А., Гарбачык М. Нацыянальнае адраджэньне пачатку ХХ ст.: беларуска-ўкраінскія повязі. // Спадчына. – 2000. – №2. – С. 37-57.

4. Зайка В. Інстытут Гэбрайскіх Досьледаў ІВО ў Нью Ёрку і матэрыялы ў ягоных зборах, звязаныя зь гісторыяй Беларусі // Запісы Беларускага інстытуту навукі і мастацтва. – 2003. – № 26. – С. 119 – 132.

В статье анализируется документ, в котором впервые упоминается о существовании белорусской секции Революционной украинской партии.

Ключевые слова: украинско-белорусские политические связи, Белорусская социал-демократическая партия Черниговщины, Иосиф и Антон Лосики.

This article analyzes the document, in which the existence of the Belarusian section of the Revolutionary Ukrainian Party was first mentioned.

Keywords: Ukrainian-Belarusian political relations, Belarusian Social Democratic Party of Chernigov, Joseph and Anton Losik

